

İtalyan Basınında İzmir'in İşgali

Ayşegül ŞENTÜRK¹, Bayram Ali YAVUZ²

Özet

Birinci Dünya Savaşı öncesinde ülkeler kendi çıkarları doğrultusunda aralarında ittifaklar kurmuşlar, bu bloklaşmanın öncülüğünü 1882 yılında Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve İtalya ile anlaşarak başlatmıştır. Ancak İtalya, Birinci Dünya Savaşı'nı başlatan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun, kendisine danışmadan hareket ettiği bahanesini öne sürerek daha sonra tarafsızlığını ilan etmiştir. Savaş başladığında tarafsızlığını ilan etmiş olan İtalya, çıkarları doğrultusunda İngiltere ve Fransa ile 26 Nisan 1915'te Londra Antlaşması'nı imzalayarak İtilaf Bloku içinde yer almış, 20 Nisan 1917 tarihli St. Jean de Maurienne Antlaşması ile de Anadolu topraklarından İzmir, Konya ve Antalya'yı çevreleyen dikdörtgen bir bölgenin kontrolü kendisine bırakılmıştır. Ancak savaş sonunda toplanan 18 Ocak 1919 tarihli Paris Barış Konferansında İzmir'in Yunanistan'a bırakılması İtalya için hayal kırıklığı oluşturmuştur. Yunanistan 15 Mayıs 1919 sabahı İzmir (Smyrna) kentinin işgaline başlamıştır. Bu çalışmada, gizli antlaşmalarda kendisine İzmir'in vaat edildiği İtalya'nın, basınında bu işgali nasıl yorumladığını göstermek açısından, farklı sosyal ve kültürel kitlelere hitap eden başlıca iki İtalyan gazetesi olan Avanti ve La Stampa taranmış; İzmir'in, Yunanlılar tarafından işgalinin İtalyan basınındaki yansımaları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İtalya, İzmir, Smyrna, Avanti, La Stampa.

Occupation Of İzmir In The Italian Press

Abstract

Prior to the First World War, countries established alliances among themselves in their own interests, and this bloc began in 1882 with an agreement with Germany, the Austro-Hungarian Empire and Italy. However, Italy later declared its neutrality, citing the pretext that the Austro-Hungarian Empire, which had begun the First World War, acted without consulting it. Italy, which declared its neutrality when the war started, signed the London Treaty with England and France on 26 April 1915 and took part in the Entente Bloc. With the Jean de Maurienne Treaty, the control of a rectangular region surrounding İzmir, Konya and Antalya from Anatolian lands was left to him. However, it was disappointing for Italy to leave İzmir to Greece at the Paris Peace Conference held on 18 January 1919 at the end of the war. Greece began the occupation of İzmir (Smyrna) on the morning of 15 May 1919. In this study, the two Italian newspapers Avanti and La Stampa, which appeal to different social and cultural masses, were searched in order to examine the occupation of İzmir from different perspectives; reflections of the occupation of İzmir by the Greeks in the Italian press were discussed.

Keywords:Italy, İzmir, Smyrna, Avanti, La Stampa.

¹ Dr.Öğretim Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, aysegulsenturk@sdu.edu.tr, OrcID: 0000-0002-1072-0592

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, bayram_ali_yavuz_hotmail.com.

GİRİŞ

1900'lü yılların başında başlayan silahlanma yarışı, modern silahlarla birlikte dev orduları ortaya çıkarttı. 1910 yılından itibaren gergin olan Avrupa diplomasisi, 1913 Balkan Savaşları sonundaki antlaşmalar neticesinde kısmen bir yumuşama dönemine girmiş olsa da Haziran 1914'te meydana gelen bir olay bu yumuşama diplomasisini durdurup tarafların kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için bekledikleri fırsatı sunmasıyla son buldu. Haziran 1914 yılında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Sırbistan'a gözdağı vermek amacıyla ordunun Bosna-Hersek'te bir tatbikat yapması ve bu tatbikatta teftiş için bizzat İmparator Franz Joseph'in katılması kararlaştırılmıştı. Ancak imparatorun o tarihteki hastalığından dolayı teftişe Arşidük Ferdinand katıldı. Tatbikat bittikten sonra Saraybosna şehrini ziyaret eden Arşidük, Rathaus'a giderken Bosna-Hersek'i Sırbistan'a bağlamak amacıyla kurulmuş olan "Kara El" örgütü mensubu olan milliyetçi grup tarafından düzenlenen suikastte, karısı Düşes Hohenberg ile birlikte öldürüldü³.

Arşidük Ferdinand'ın öldürülmesiyle Avusturya-Macaristan İmparatorluğu seferberlik hareketine girişti ve 23 Temmuz'da Sırbistan'a kabul edilmesi pek de mümkün olmayan bir ultiमतom gönderdi. Kabul edilmesi için 48 saatlik bir süre tanıdı. Sırbistan'ın ultiमतomun bazı konularını tekrar görüşme talebine rağmen, Almanya'nın da desteğini alan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Sırbistan'a savaş ilan etmesiyle 1918'e kadar sürecek olan Birinci Dünya Savaşı resmen başlamış oldu. Bu savaşta önce İttifak sonra İtilaf Blokunda yer alan İtalya'ya, İtilaf devletlerinin aralarında paylaştıkları gizli anlaşmalarda, Osmanlı Devleti topraklarından İzmir şehri vaat edilmişti. Ancak İtalya savaşın galipleri arasında bir devlet olmasına rağmen savaş sonunda umduğunu bulamadı. İngiltere'nin marifetiyle İzmir ve çevresi Yunanlar tarafından işgal edildi. Tüm bu gelişmeler İtalyan basınına yansıdığı gibi Akdeniz hâkimiyeti açısından büyük hayalleri olan İtalya yönetiminin işgalden sonra izleyeceği politikaları da etkiledi. Savaş sonunda umduğunu bulamayan İtalya, Türk Milli Mücadelesi devam ederken partnerlerini Anadolu'daki işgal ve planlarında yalnız bıraktı ve Anadolu'yu terk eden ilk İtilaf devleti oldu.

Birinci Dünya Savaşı Öncesi İtalya

1870 yılında İtalya'nın siyasi birliğini sağlamasıyla, Viyana Kongresi ile belirlenmiş olan Avrupa siyasi haritası ve güçler dengesi değişmek zorunda kalmıştır. Avrupa ve Akdeniz için stratejik bakımdan önemli ve büyük bir güç olarak İtalya Cumhuriyeti yerini almıştır. Ancak İtalya'nın siyasi birliğini sağlamada geç kalması ve sanayi alanında ileri bir düzeye erişememesi, Avrupa'da ki güç dengesinde kendisine yer bulabilmek için onu sömürgecilik faaliyetine yönlendirmiştir.

Bu dönemde Avrupa'da almak istediği büyük güç statüsündeki devlet imgesi hayalinden dolayı İtalya'ya, Avrupalı devletler tarafından büyük devletmiş gibi davranılması - özellikle ABD'nin Monroe Doktrini sonucu Avrupa işlerinden uzak durması nedeniyle-

³Suikast, sosyalist bir çizgide olan Avanti Gazetesi'nin 29 Haziran 1914 tarihli yayınında "Avusturya'nın mirasçısı ve karısı öldürüldü" şeklinde ilk sayfadan haber yapılmıştır.

“nezaketen” olmuştur⁴ (Best&Schulze&Maiolo&Hanhimaki, 2012:12).Örneğin, İtalya’nın1900-1913 yılları arasında savunma harcamasına bakıldığında en yüksek olduğu rakamla bile Avrupa’daki büyük devletlerarasında son sırada gelmektedir. Ancak büyük devletler İtalya’nın büyük devletler statüsünde yer alma arzusunun her zaman kendi çıkarlarına uygun olarak kullanmışlardır. İtalya’nın büyük devletler statüsünde yer alma arzusunun, diğer büyük devletler tarafından nasıl kullanıldığı ileride daha net olarak görülecektir.

İtalya’nın Birinci Dünya Savaşına Girişi ve Paris Barış Konferansı

28 Haziran 1914’te bir Sırp milliyetçisi olan GavriloPrincip tarafından Avusturya-Macaristan veliahdı Arşidük Franz Ferdinand’ın Saraybosna’da öldürülmesiyle başlayan ve başlangıçta üçüncü bir Balkan savaşı olarak adlandırılan savaş, kısa zamanda belirlenmiş olan ittifaklar silsilesini hareket geçirmesiyle bir dünya savaşı haline gelmiştir.

Almanya’nın siyasi birliğini tamamlamasıyla, Avrupa kıtasında güç dengeleri değişmiş ve bunun sonucunda İngiltere ve Rusya Almanya tehdidi karşısında birbirlerine yakınlaşmışlardır. Bu yakınlaşma sonrasında Almanya-Avusturya Macaristan-İtalya üçlüsüne karşı, 1894 Fransız-Rus, 1904 İngiliz-Fransız ve 1907 İngiliz-Rus Anlaşmaları ile İngiltere-Fransa-Rusya Üçlü İtilaf Bloku ortaya çıkmıştır.

İtalya’nın savaştan beklentisi, daha çok toprak parçası elde etmek üzerine kuruluydu. İtalya’nın dış politikasını uzun süre meşgul eden daha çok toprak parçası kavramı 1870’te İtalya’nın siyasi birliğini sağlama projesi ile birlikte gelişen irredantizmin sonucuydu. Latince “geri alınmamış anlamına gelen “irredemptus” kelimesinden (İnsel, Cumhuriyet, 04 Ekim 2016:11)türemiş ve “geri alınmamış, kurtarılmamış topraklar” demek olan bu kavram, dil, gelenek, görenek ve çeşitli kültür değerleri bakımından bir birlik göstermesine rağmen, ana yurt dışında kalmış halkın yaşadığı toprakları ana yurt sınırları içine almak düşüncesini ifade etmekteydi. İtalya’nın siyasi ve kültürel bir hareket olarak da tanımladığı bu terimin kullanımı daha sonraki benzer kullanımlar için genişletildi. Buna göre İtalya’nın iddia ettiği irredantist topraklar; Trentino, Trieste ile Avusturya sahili, Gorizia-Gradisca ve Istria yanı sıra Zadar ile Rijeka ve Dalmaçya’yı içine almaktaydı (Lunzer, 2018:16). Dolayısıyla İtalya’nın istediği bazı topraklar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’ndaydı ve Avusturya-Macaristan ile sınır sorunları vardı (Neilson, 2007:95).Ayrıca İtalya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Balkan bölgesinin lideri olmak isteyen iki zıt kutuplu güçler idi.

İtalya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun Sırbistan’a savaş ilanında kendisine danışmadığı bahanesiyle 3 Ağustos 1914’te tarafsızlığını ilan ederek İttifak Bloku’ndan ayrıldı. 30 Eylül 1914’te Başbakan Salandra: “...Eğer Avusturya-Macaristan’dan tavizler koparılabilseydi tarafsızlık anlamlı olabilirdi fakat Avusturya-Macaristan’dan İtalya’nın istediği tavizler alınmadığı gibi, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun egemenliği altında bulunan İtalyan şehirlerini de İtalya için bir başkası kurtarmayacaktır” diyerek İtalya’nın tarafsız kalmaması yönünde bir rapor sundu (Renouvin, 1969:214). Bu arada özellikle

⁴İngiltere ve Fransa’nın İtalya’ya büyük devlet politikası uygulamasının sebebi ABD’nin Monroe Doktrini nedeniyle Avrupa işlerinden uzak durmasıdır.

liberal partinin sağ kanadı, fran-masonlar, Hristiyan demokratlar ve Mussolini çevresinde toplanan az sayıda bazı sosyalistler İtalya'nın savaşa katılmasını savunuyorlardı. Savaş taraftarlarına karşı olanlar ise sosyalistler ile liberallerin büyük bir kısmı ve özellikle on iki yıl İtalyan siyasetinin ağır taşlarından olan Giovanni Giolitti idi (Grassi, 2010:21).

İtalya kendi çıkarlarını sağlamak için hangi taraftan daha fazla çıkar sağlayabilirim düşüncesiyle gerek İttifak Bloku ile gerekse de İtilaf Bloku ile yaptığı görüşmeler sonunda, Fransa-İngiltere-Rusya Bloğuna kendini bağlayacak anlaşmayı 26 Nisan 1915 tarihinde kabul etti. Buna göre; ilk madde (D.D.I. (*Documenti Diplomatici Italiani*), *Quinta Serie*, vol.III:369), Rusya'nın İtalya'yı Üçlü İtilaf Bloğunda istememesi sebebiyle "*Fransa, İngiltere, İtalya ve Rusya'nın genel kadroları arasında derhal askeri bir sözleşme imzalanacak; bu anlaşma, Rusya'nın Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na karşı kullanacağı askeri güçleri aşgari seviyeye indirecektir*" şeklindeydi. 26 Nisan 1915'te kabul edilen Londra Antlaşması daha çok İtalya'nın Adriyatik merkezli çıkarlarını korumakla birlikte 9.madde⁵ ile kendisine Anadolu'da ipotekli de olsa bir işgal bölgesi vermektedir (DDI, *Quinta Serie*, vol.III:372).

1916 Nisan ve Mayıs'ında İngiltere, Fransa ve Rusya arasında yapılan anlaşmalardan İtalya'nın haberdar edilmemesi ve İtalya'nın bu anlaşmaları öğrenmesi üzerine müttefiklerine yaptığı baskı sonrasında müttefikler de, kesin bir anlaşmanın olmadığını, sadece Osmanlı İmparatorluğu'nun paylaşılması konusunda fikir alışverişi yapıldığını kabul etmişlerdi. İtalya Ortadoğu'ya açılmak için Osmanlı Devleti'nin parçalanması durumunda paylaşılacak bölgeler arasında kendisine, Anadolu'da Antalya ve Mersin ile İzmir'in bırakılmasını (Armaoğlu, 1983:75) istemesine rağmen daha önceki antlaşmalarda Mersin'in Fransa'ya bırakılmış olması İtalya ile Fransa'nın arasında tartışma konusu oldu. Sonuç olarak İtalya'ya Mersin hariç⁶ İzmir, Antalya, Konya ve Aydın'ın bırakılmasıyla, İtalya da Osmanlı Devleti'nden toprak alacak büyük güçlerden biri oldu. Ancak St. Jean de Maurienne görüşmelerindeki bir madde, İtalya'nın çıkarların riske atabilecekti nitelikteydi. Nitekim Rusya'da Bolşeviklerin iktidara gelmesi üzerine "*Alınan kararların her biri sadece ilgili hükümetler tarafından onaylanmışsa geçerli olacaktır*" (DDI, *Quinta Serie*, vol.VII:577) maddesi gereği alınan kararlar Rusya tarafından onaylanamamış, bunun sonucu İtalya Anadolu'ya göçmen yerleştirme politikası için basamak görevi görecek bölgeleri kaybetmiş oluyordu. Bolşevik İhtilali ile Rusya savaştan ayrılrsa da bu ayrılma savaşın galibini değiştirmede. Ancak muzaffer İtilaf Devletleri İngiltere ve Fransa, yapılacak antlaşmalar için toplanan Paris Barış Konferansı'nda, St. Jean de Maurienne Anlaşmasını geçersiz kabul ettiler (Çelikçi&Kakışım, 2013:86).

⁵ Fransa, Büyük Britanya ve Rusya, Akdeniz'deki İtalyan dengesinin devam etmesi taraftarıydılar. Bu sebeple Türkiye'nin tam veya kısmi bölünmesi durumunda Adalia (Antalya) ilini sınırlayan Akdeniz bölgesini İtalya işgal etme hakkına sahip olacaktı. Ancak bu işgal sınırı diğer anlaşmayı imzalayan devletlerin çıkarları da göz önüne alınarak belirlenecekti. DDI, *Quinta Serie*, vol.III:371.

⁶ Conferanzadi San Giovanni di Moriana tartışmalarında, Bay Ribot (Alexandre-Felix-Joseph Ribot, Fransız siyasetçi), Fransız bölgesi ile İtalyan bölgesi arasındaki sınırı daha iyi belirleyen Lloyd George'un haritasına itirazda bulunmayıp, İtalyan bölgesinin Mersin'in batısında bir noktada başlamasını kabul etmiştir. DDI, *Quinta Serie*, vol.VII:575.

Savaşın sonunda toplanan Paris Barış Konferansı'nda İtalya daha önce yaptığı antlaşmaların meyvelerini toplamanın hayalini kurarken, olaylar aleyhine gelişmeye başlamıştı. Görüşmelerde ilk sorun Lloyd George'un aktardığı ABD Başkanı Wilson'un mektubu idi. Mektupta; *"Londra antlaşmasıyla İtalya'ya verilecek olan Fiume şehrinin limanı, ticaretin çıkışı ve girişi olarak hizmet edecek olan kuzey ve kuzeydoğusundaki topraklardan Macaristan, Bohemya, Romanya'ya bırakılması daha doğru olacaktır"* (Thompson,1920:323)

ifadesi bulunmaktaydı. Ayrıca *"Londra Antlaşmasıyla, Adriyatik'in doğu kıyısındaki adaların çoğunun ve o denize en açık olan Dalmaçya kıyılarının bir kısmının İtalya'ya verilmesinin sebebi Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun saldırganlığı ve İtalya'nın Akdeniz'e güvenle çıkmasını sağlamak için idi"* açıklamasıyla artık durumun değiştiği de ima ediliyordu.

St. Jean de Maurienne ile İtalyanlara bırakılmış olan Anadolu'daki yerler konusunda da İtalya sükûtu hayale uğradı. Wilson'un İtalya'ya karşı olan antipatisi, İngiltere ve Fransa'nın Akdeniz'de kendi çıkar ve egemenliklerine rakip bir güç olarak İtalyanları istememeleri ve Lloyd George'un Yunanistan'ı kullanmak istemesi, İtalya'yı sadece Yunanistan ile değil, Müttefikler ile de karşı karşıya bırakıyordu (Çelebi, 1999:45).

Venezelos, 30 Aralık 1918'de konferansa Yunanistan'ın istekleri olan muhtırayı sundu. Buna göre; Batı Anadolu'da genel olarak kuzeyde, Bandırma'nın doğusundan başlayarak Uşak'ın batısı ve Muğla'nın doğusundan geçerek Bozdağ'ın güneyine ulaşan hattın batısındaki topraklarla birlikte, Ege ve Oniki Ada'da 1.383.333 Rum nüfusu (Çelebi, 1999:47) olduğu iddiasıyla On iki Ada ve Rodos'un (Turan, 1965:105) Yunanistan'a bırakılmasını istedi. Venezelos'un nüfus iddialarına karşı çıkan İtalyan siyasetçi Sannino, Sforza'dan Yunanistan'ın iddialarına cevap vermek için Konya, İzmir ve Bursa hakkında istatistiki bilgi (DDI, SestaSerie, vol.I:267) göndermesini talep etti. Elde dilen istatistiki bilgi Paris Barış Konferansı'nda İtalyan temsilci tarafından açıklanan rakamlara göre *"Bütün Anadolu halkının 11.000.000 olduğu göz önüne alındığında, Rumların toplam nüfus içindeki payı %10'dur"* (Çelebi, 1999:49) şeklindeydi ve bu da İtalya'nın Anadolu'daki haklarından vazgeçmek istemediğini göstermekteydi. İtalya'nın, 1911 yılında askeri güçlerini Trablus'a olağanüstü bir gizlilik içinde sevk etmesi başarısının bir benzerinin Anadolu'da da yaşanması durumunda İtalyanların işgal ettikleri yerlerden atılmasının güç olacağı düşüncesi Müttefikleri endişelendiriyordu. 7 Mayıs'ta Üç Büyükler ile Venezelos arasında yapılan görüşmelerde Venezelos'un *"30.000 İzmirli Rum'un İzmir'de Türklerce tehdit edildikleri"* (Jaeschke, 2001:117) açıklamasını Wilson *"Yunanistan'ın onları koruması için güçlü bir neden oluşturduğunu"* kabul ederek, bir Müttefik gücün oluşturulması kararını onaylamış oldu.

12 Mayıs'ta Sannino tarafından Deniz Kuvvetleri Bakanı Del Bono'ya gönderilen telgrafta; *"Yunanistan'ın Smyrna (İzmir) işgaline izin verilmesine karar verildi. Aynı zamanda, işgal edecek güçler eşit olarak İtalyan ve Fransızlara dağıtılacaklardır. Ancak Yunanlılar şehri koruyacak şekilde bırakılacaklardır. İşgal son zamanlarda Rumların katledilmesi sonucu meydana geldi. Ancak Müttefikler Küçük Asya'daki bölgelerin dağılımına dair herhangi bir bilgi vermemektedirler."* (DDI, SestaSerie, vol.III.; t.521:489) şeklindeki açıklaması İtalya'nın İzmir'in işgalini bir güvenlik sorunu olarak gördüğünü göstermekteydi. 15 Mayıs 1919

sabahı İngiliz, Fransız savaş gemileri ve Amerikan savaş gemisi Arizona'nın (Thompson, 1920:375) desteğiyle İzmir, Yunanlılar tarafından işgal edildi.

İtalyan Basınında İzmir'in İşgali Meselesi

Birinci Dünya Savaşı sonunda İtalya'nın kazanan tarafta olmasına rağmen basın, Türkiye konusunda özellikle Corriedella Sera gazetesi dışında pasif bir konumdaydı. Çünkü zaferin hemen ardından basında *"Wilson'un Avrupa'ya bir Mesih gibi gelişi"* (Grassi, 2010:27) ile İtalyan-Yugoslavya çatışması⁷ gibi konular daha önde geliyordu. İtalyan basını, özellikle İzmir üzerinde İtalya-Yunanistan arasında bir anlaşmanın yakında yapılacağını veya yapılmakta olduğu konusunda hemfikirler.

İtalyan basını Türklere karşı İtalya-Yunan dayanışmasını desteklemesine karşın, İtalyan hükümeti basından farklı olarak St. Jean de Maurienne'nin geçerli olduğunu savunmaktaydı. İtalya, Yunan yayılcılığına karşı Türklere iyiliksever bir tutum gösterme siyasetini takip ediyordu. İtalya, İzmir'de Yunan yayılcılığına karşı propaganda bürosu olarak küçük bir gazete olan Levant'ı (Grassi, 2010:41) çıkarma kararı aldı. Paris Barış Konferansında Venizelos karşısında İngiltere ve Fransa'nın desteğinden mahrum kalan İtalya için durum kötüye gitmekteydi. İzmir konusunda desteksiz kalan İtalyan Hükümeti daha önceki antlaşmalarda kendisine vaat edilen Antalya'yı işgal ederek ne kapabilirsem kârdır yöntemini seçti. Antalya'nın İtalyanlar tarafından işgal edilmesi basını heyecanlandırmış olsa da bu işgal daha çok Corried'italia gazetesinde *"Bu emperyalizm değil bir yaşam sorunu ve onur sorunudur"* (Grassi, 2010:44) şeklinde tanımlanmıştı. Genel olarak gazeteler bu işgali onaylarken, Sosyalist Partinin yayın organı olan Avantiise eleştirdi. 11 Nisan 1919 tarihli Avantigazetesindeki Adalia(Antalya) isimli makalede *"...Hükümetin parlamentoya danışmadan böyle bir kararı alıp uygulaması, ülkeyi Anadolu macerasında Libya faciasından daha kötü bir duruma doğru götürmekte ve işgal edilen bölgede oturanların Libya'daki gibi işbirliği umutlarını boşa çıkaracağına"* dikkat çekmekteydi⁸. Bu tespit İtalya'nın, işgal edilen bölgelerdeki yöre sakinleri ile işbirliği yapacakları umudunun gerçekleşmeyeceğini ilk dile getirenler arasında olması bakımından önemlidir.

İzmir'in işgali İtalyan basınına hemen yansımada. Daha önceden bir çıkarmanın yapılabileceği bilinmesine rağmen işgale karşı basın herhangi bir etkinlikte bulunmadı. Hatta İtalyan hükümeti bu çıkarmayı basit bir güvenlik sorunu olarak yorumlayıp, basında çıkan işgal haberlerine karşı İzmir ile ilgili haberlere 48 saatlik bir sansür uyguladı. İzmir'e Yunan çıkarması 15 Mayıs'ta başlamış olmasına karşın İtalyan basınında 17 Mayıs'ta kendine ancak yer bulduğu görülmektedir. Nitekim Corriedella Sera 17 Mayıs 1919 tarihli haberinde; *"Smyrna nüfusunu, yakın zamanda meydana gelen rahatsızlık ve katliamlara karşı korumak için, Müttefikler Yüksek Kurulu, Türkiye'nin ateşkes şartlarına ilişkin uluslararası koşullarla kentin işgaline karar verdi. Bunu takiben, bugün öğleden itibaren İtalyan, Fransız, İngiliz ve Amerikan denizci birliklerinin ardından Yunan birlikleri indi. Bu işgal,*

⁷ Londra Antlaşmasında İtalya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğuna Fiume şehrinin liman kenti olarak bırakılmasını onaylamış ancak, bu bölgede savaş sonunda Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı kurulmasıyla bu maddenin geçersiz kılınmasını istemiştir. Grassi, 2010:28.

⁸Avanti (AV),Adalia(Antalya), s.1.

konferansın o bölge ile ilgili nihai kararlarını hiçbir şekilde önyargılı kılmaz." satırlarını okuyucusuyla paylaşmıştır⁹.

Yine dönemin önde gelen İtalyan gazetelerinden La Stampa Gazetesi 17 Mayıs 1919 tarihli haberinde Yunan Albay Zaphiris tarafından işgal ile birlikte hareket etmekte olan Smyrna halkına gönderilen bildiriye manşetine taşımıştır:

*"Yunan ordusu Zaphiris tarafından karaya çıkarıldıktan sonra Smyrna halkına şu bildiriye yöneltti: Hükümetimin emriyle, Müttefikler ile birlikte hareket ederek, Smyrna'nın ve çevresinin askeri işgaline devam ettiğimi bilginize sunuyorum. Bu işgal nüfusun güvenliğini garanti etmeyi amaçlamaktadır. Siyasi ve dini otoriteler, geçmişte sanki Yunan ordularının izindeymiş gibi hareket etmeye devam edecekler. Bölge sakinleri, ırk ve din ayrımına uğramadan, mesleklerine serbestçe devam edeceklerdir"*¹⁰.

Avanti ise 17 Mayıs 1919 tarihli haberinde İzmir'in işgali için küçük bir başlık koymuş ve "Smyrna nüfusunda son zamanlarda meydana gelen yıkım ve katliamlara karşı Müttefikler Yüksek Konseyi, Türkiye ile ateşkes şartlarına göre uluslararası koalisyonla birlikte kentin işgaline karar verdi. İtalyan, Fransız, İngiliz ve Amerikan denizcilerinin ardından Yunan birlikleri karaya çıktı. Konferansın bu bölgeyle ilgili nihai kararı yok."¹¹ satırlarına yer vermiştir.

18 Mayıs 1919 tarihinde Avanti¹² gazetesi; "İzmir Yunanlara-Fiume Kime? başlığın taşıyan bir makale yayınlamış ve "Smyrna'daki uluslararası kuvvetlerin inişleri sevinç çığlıkları ile duyuruldu: Birleşik tebliğ (müttefiklerin bildirisi), İtalyan birliğini ön planda tuttu. Bizim için ne büyük onur! 1917 tarihli St. Jean de Maurienne'ye göre Asya-Türkiye'de bir bölünmenin ortaya çıkması durumunda İtalya'ya iki vilayet atandı: Smyrna ve onun doğal uzantısı olan Konya ile birlikte Aydın Vilayeti. Peki, şimdi ne oldu? Smyrna Yunanlara gitti. Ya Fiume? İtalyanlar ve Yugoslavlar arasında anlaşmaya varılmadı. İtalyanlar ve Yugoslavlar arasındaki doğrudan uzlaşma imkânsız görünüyor ve işler daha önce olduğu gibi geri tepti" şeklindeki açıklamasıyla hükümet yanlısı Corriredella Sera gazetesini alaya almıştır.

18 Mayıs 1919 tarihli La Stampa Gazetesi'nde göze çarpan en çarpıcı haberde ise; "Hükümet, İtalyan halkını dünyanın en safi olarak ele almaya devam ediyor. Ya gerçekleri gizliyor ya da üzerini örtüyor. Roma'da, Smyrna'ya iniş hakkındaki resmi bildirin, sermayenin bir gazetesi tarafından işgal haberi olarak verilmesi üzerine sansürün yeniden uygulanmasının nedeninin hükümet olduğu söyleniyor. İtalyan basınının geri kalanı zaten bilinen olaydan bahsetmeyi yasakladı. Bakanlık, bu konuda herhangi bir açıklamada bulunmadı ve İtalyan halkı bir süre, genel olarak uluslararası politikalar ve özellikle de İtalyan gazetecileri için bu kadar önemli bir gerçeği resmi olarak görmezden gelerek, tüm değişiklikleri Paris'ten gelen Fransız gazetelerinden öğrenmiş olacaktır"¹³ satırlarıyla hükümeti, herkesin bildiğini saklamakla eleştirmiştir.

⁹Corriredella Sera (CDS), "Smyrna, Müttefik Birlikler Tarafından İşgal Edildi", s.1.

¹⁰LS, "Smyrna, Yunan Birlikleri, İtalyan ve Müttefik Denizciler Tarafından İşgal Edildi", s.1.

¹¹AV, "Smyrna Müttefik Birlikleri Tarafından İşgal Edildi", s.1.

¹²AV, "İzmir Yunanlara-Fiume Kime?", s.5.

¹³LS, "Türk İmparatorluğu ve İtalya'nın Bölünmesi", s.1.

Yunanların, İzmir'i işgal sırasında oradaki Türk halkına karşı davranışları hakkında ilk haberler İtalyan basınında 19 Mayıs 1919 tarihinde yer bulmuştur. Avanti 19 Mayıs 1919 tarihli haberinde "Dün sabah Yunan birlikleri inişe geçti. Yunan birlikleri ile Türkler arasındaki Konak meydanındaki çatışma neredeyse iki saat sürdü. Yaklaşık 300 Türk ve 100 Yunan öldü. Heyecanlanan Yunan nüfusu, kışkırtıcı bir davranış sergiliyor ve silahsız sivil Türklere veya çocuklara karşı bile kötülük eylemlerinden vazgeçmiyor. Türkler, Yunanlar tarafından kötü muamele görüyor"¹⁴ satırlarına yer verirken aynı tarihli La Stampa ise "Yunan birliğinin, Smyrna'nın Konak meydanını geçerken, Türk mahallesinin kenarında, yaklaşık iki saat süren tüfek ateşi ile karşılandığını 300 Türk ve 100 Hellen'in öldüğünü"¹⁵ okuyucusuyla paylaşmıştır. Yine aynı tarihli Corrieredella Sera; "Heyecanlı Yunan nüfusu kışkırtıcı tavır sergilediklerini ve silahsız Türk burjuvalarına, çocuklara karşı bile kötü davranışlarından vazgeçemediklerini, Türklerin, Yunanlılar tarafından toplu halde tutuklandığını ve kötü muamele gördüğünü"¹⁶ satırlarıyla Yunan işgal ordusunun durumunun zorlaştığı yorumunu yapmıştır.

İzmir'in işgalinden yaklaşık bir ay sonra 17 Haziran 1919 tarihinde La Stampa Gazetesi Yunan Konsolosluğunun hazırladığı İzmir işgal raporuna yer vermiştir. Smyrna'nın işgalinin nasıl olduğu anlatılan rapor;

"Şehrin çeşitli bölgelerinin işgali Yunan halkının çığınca coşkusu arasında olaysız bir şekilde gerçekleştirilmiş, Yunan halkının askerlerini alkışlamıştır. Fakat daha sonra, Türk mahallesinde bir araya gelindiğinde bir Türk subayı kolu ile çatışmaya girilmiş ve 163 kişi hayatını kaybetmiştir. Bunlardan 62'si Yunan sivil ve asker, 78'i Türk'tür. Farklı milletlerden 32 kişi ve bir de İsraili vatandaş hayatını kaybetmiştir. Bu kargaşadan istifade edilerek bir yağmacılık faaliyeti yaşanmış ve Yunan yetkililer aynı günde ve aynı zamanda 7 kişiyi infaz etmiş, 2 Yunanlı da ölüm cezasına çarptırılmıştır. Kargaşa sırasında çalınan bir saat, bir çakı, bir kâğıt bıçağı daha sonra sahiplerine iade edilmiştir"¹⁷ şeklindedir.

Yunanlıların İzmir'i işgali sırasında yaptıkları katliamları araştırmak için İtalya'nın çabalarıyla oluşturulan Müttelik Askeri Komisyonu çalışmaları, İzmir konusunda Yunanistan aleyhine fazla delil bulunması üzerine, İngiltere ve Fransa'nın Yunan birliklerini İzmir'den çıkarmayı düşünmeye başladıkları duyumu alınmış, bu duyum, Avanti'de "Yunanistan'ın orada meydana gelen (İzmir) rahatsızlıklar nedeniyle tahliye edilmesine hazırlanacağı haberi yayınlandı. Bu haber tamamen gerçekten yoksundur, Smyrna'da hiçbir değişiklik oluşmamıştır. Yunan hükümeti bu şehri terk etmeyi asla düşünmemiştir"¹⁸ satırları ile yayınlanmıştır.

9 Ekim 1919 tarihli La Stampa Gazetesi Smyrna'dan Temps'e, Konya Yurtsever Komitesi'nin gönderdiği yazıya yer vermiştir:

"Yabancılar karşı savaşmak istemiyoruz, ülkemizde herhangi bir yabancı hükümete tahammül edemeyiz. Bizler, Wilson'un prensiplerinin Türkiye'yi ilgilendiren konularda uygulanmasını talep ediyoruz(...) Her Müslüman'ı, tasarılarımıza karşı çıkacak olan her Hıristiyan'a merhamete

¹⁴AV, "Yunanistan'ın İlk Sıkıntıları ve Smyrna'daki Türklerin İlk Heyecanı" s.1.

¹⁵LS, "Smyrna'daki Yunan Bölümü Türklerin Saldırısına Uğradı", s.1.

¹⁶CDS, "Yunan ve Türkler Arasındaki Çatışmada Smyrna'da 400 Kişi Öldü", s.1.

¹⁷LS, s.1

¹⁸AV, Resmi Haberlere Göre İzmir'de Rumların Durumu, 24 Eylül 1919, s.5.

mahkûm edeceğiz. Biz sultanı seven ve hilafete saygı duyan Müslümanlarız.300 bin kişilik Ermeni milletvekillerine tanınan haklar, şimdiye kadar 13 milyonu bulan Türk nüfusuna tanınmadı. Bunun için bağımsızlığımızı, fedakârlıklara dikkat etmeden savunacağız. Doğudan batıya, Erzurum'dan Smyrna'ya ulus!"¹⁹ ifadelerine dayanarak Anadolu'daki durum için artık Anadolu işgalinin pembe bir hayal olduğu yorumunu yapmıştır.

İtalyan basını Ekim 1919'dan itibaren artık Türkiye konusunda İzmir pazarlığı konusundan çok, Kemalist hareket ve Anadolu'da oluşan direnişe yer vermeye başlamış olsa da bu haberler sınırlı kalmıştır.

19-26 Nisan 1920'de, Osmanlı topraklarının paylaşılması ve Türkiye ile yapılacak olan Sevr Antlaşmasının şartlarını hazırlamak için, İtalya'nın San Remo şehrinde toplanan konferansta İtalyan siyasetçi F.S. Nitti son bir umutla İtalya'nın çıkarlarına uygun bir antlaşma yapabileceğini düşünürken tam tersi bir durum ortaya çıkmıştır. Yunanlara, Kemalist hareketi bastırma görevi verilince Yunanların daha geniş alana yayılma imkânının sağlanması, İtalya için kabul edilemez bir durum ortaya çıkarmış fakat İtalya Müttefiklere karşı sözde (Grassi, 2010:107) bir direniş gösterebilmiştir. Konferansta İtalyan gazeteci ve siyasetçi Vassallo, Türklerin birçoğunun İzmir'in Yunanistan'a bırakılması dışında Müttefiklerin kararlarını kabul edeceklerine dair aceleci bir yorum yapmıştır. Çünkü konferansın başlangıcından 4 gün sonra Anadolu'da, TBMM açılmış ve İstanbul hükümetinin alacağı kararları önceden geçersiz ilan etmişti (Grassi, 2010:108-109). İtalya savaşı kazanan taraf olmasına rağmen yapabileceği bir şeyi kalmamıştı. Nitti için bu durum düşüşünü hızlandırmış, Sosyalistler, Muhafazakâr Liberaller ve Milliyetçi cepheden (Grassi, 2010:110) sert eleştiriler peş peşe gelmiştir. Basına bakıldığında bu duruma en çok sevinen emperyalizme karşı yazıların çıktığı, Kemalist harekete ılımlı bakan sosyalist gazete Avanti Gazetesi²⁰ olmuştur. San Remo konferansı ile ilgili Avanti gazetesindeki haberler kısa ve az olmasına karşılık gazete Scalarini²¹ tarafından çizilen karikatürler ile İtalya'nın emperyalist politikalarından olumlu sonuç alamadığını ve sonuçta kaybettiğini vurgulayarak hükümeti eleştirmiştir. San Remo Konferansı öncesinde 18 Nisanda Avanti gazetesinde Scalarini tarafından çizilen karikatür aslında İtalya için 1915 yılından başlayan hayallerin 1920 yılına gelindiğinde tükendiğini de göstermektedir.

La Stampa Gazetesi'nin 24 Nisan 1920 tarihli İzmir ile ilgili haberinde: "*Smyrna sorunu, konferans oturumunda bugün yapılan tartışmaların ana konusunu oluşturdu. Prensipite, Yüksek Konsey, daha önce düzenlenen Londra Konferansı'nda hazırlanan programdan önemli ölçüde ayrılmadan yapılan anlaşmalar temelinde karar verdi. Nitekim;*

1. *Smyrna'da egemenlik hakkı Türkiye'de kalmıştır. Ancak Türkiye, Barış Antlaşması nedeniyle, egemenlik haklarının etkinliğini Yunanistan'a devretmektedir.*

¹⁹LS, s. 5.

²⁰ Bkz. AV. 22 Nisan 1920. 28 Nisan 1920, "Kurtlar Sofrasına Son- San Remo Konferansı Bitti". AV,30 Nisan 1920, "Gizli Antlaşmaların Erdemi-Demokratların Türkiye Paylaşımı".

²¹ 29 Ocak 1873, İtalya'da doğan ve 30 Aralık 1948, Milano, İtalya'da vefat eden ünlü İtalyan karikatürist.

2. Limanda yer alan savunma duvarında bir Türk bayrağı kalacaktır.
3. Yunanistan, şehirdeki ve Smyrna bölgesindeki birliklerini koruyabilecektir. Bir parlamento kurulacaktır ve tüm nüfusun ırk veya din ayrımı olmadan orantılı olarak temsil edilmesini sağlayacaktır.
4. Barış anlaşmasının imzalanmasından altı ay sonra, Yunan hükümeti, yukarıda bahsedilen Parlamentonun anayasa taslağını Milletler Cemiyetine sunacak ve onaylandıktan sonra, bir yıldan fazla olmamak üzere seçim yapmak zorunda kalacaktır.
5. Smyrna limanı kısmen uluslararasılaşacaktır.
6. Smyrna Yerel Parlamentosu, ilk toplantısından iki yıl sonra, bölgenin Yunanistan Krallığı'na kesin bir şekilde dâhil edilmesini talep edebilecektir. Bu durumda, TBMM'nin oylama için oy kullanması halinde Türkiye, plebisitin çağrılmasını talep edebilecektir. Bu, Milletler Cemiyeti'nin himayesinde gerçekleşecektir. Eğer plebisit Yunanistan'a elverişli olursa, Smyrna mutlak egemenliği ve tüm haklarıyla birlikte Yunanistan'a katılacaktır."²²satırları yer almıştır.

28 Nisan 1920 tarihli La Stampa Gazetesinin²³ San Remo ile ilgili yorumunda "San Remo Konferansı'nda, Türk İmparatorluğu'nun Fransa ve İngiltere arasındaki bölünmüşlüğü, hem Osmanlı egemenliğinin iptal edilmesi hem de geniş ve zengin ilçelerin askeri işgali ile gerçekleşti. Yunanistan'a Konstantinopolis'in kapılarından Smyrna vilayetine kadar olan geniş bir imparatorluk verildi. Son olarak, İtalya, bir Fransız şirketi tarafından sömürülen 1/5 sayılı Eraclea'daki²⁴ madenin 4/5'inin kullanımının önceliği ile Anadolu'da bir ekonomik etki alanı oluşturmuştur" şeklindeki yorumuyla siyasetçi Nitti eleştirilmiştir.

I. Dünya Savaşı sonrasında İtilâf Devletleri ile Osmanlı Devleti hükümeti arasında 10 Ağustos 1920'de Fransa'nın başkenti Paris'in 3 km. batısındaki Sevr banliyösünde bulunan Seramik Müzesi'nde imzalanan Sevr Antlaşmasıyla İtalya için artık her şey bitmiştir. Birçok isteklerinden vazgeçmek zorunda kalan İtalya, son olarak Büyükelçi L. Bonin ve Venizelos arasında imzalanan antlaşma ile Oniki Ada'nın Yunanistan'a teslimini kabul ederken, antlaşmanın son maddesine, "Bu antlaşma Sevr Barış Antlaşmasının onaylanmasıyla birlikte yürürlüğe girecektir" cümlesinin eklenmesiyle San Remo'da da amacına ulaşamayıp isteklerinden vazgeçtiğini onaylamıştır.

SONUÇ

Almanya ve İtalya'nın siyasi birliklerini tamamlamalarından Birinci Dünya Savaşına kadar geçen süre her ne kadar bir barış dönemi gibi gözükse de devletler kendi çıkarlarını korumak veya genişletmek için ittifaklar ve birlikler kurmaya başladıkları gibi

²²LS, "Smyrna Yunanistan'a", s.2.

²³LS, "Kapalı Konferansta",s.1.

²⁴Günümüzde Ereğli'nin adı. Bizans İmparatoru Herakliyüs adı ise Yunan mitolojisinde yarı tanrılaşmış bir kahraman olan Herakles'ten gelmektedir. " Herakliyüs " kelimesi zaman içinde Türkçenin ses yapısına uygun olarak; Herakle, İrakle, Ereğle, Ereğli, Ereğliyye, Ereğli şeklini almıştır.

<http://www.eregli.bel.tr/tr-407946442/Tarihcesi>

yakında başlayacak olan dünya savaşına hazırlık da yapmaktaydılar. Önce İttifak Blokunda olan İtalya daha sonra gizli bir antlaşma ile İtilaf Blokuna geçti.

İtalya, 20 Nisan 1915'te Müttefikler ile imzaladığı Londra Antlaşması'yla, Anadolu'da ipotekli bir bölge elde ederken, 20 Nisan 1917'de St. Jean de Maurienne Antlaşması'nın imzalanmasıyla da İzmir-Konya-Antalya hattını kapsayan bir dikdörtgen bölgeyi elde ediyordu. Ancak zafer kazanan Müttefikler savaşta çok başarı göstermemiş bir ülke için fazla olan bu bölgeleri İtalya'ya vermemek için antlaşmanın SSCB hükümeti tarafından onaylanmadığı bahanesiyle önceki antlaşmanın geçersiz olduğunu savundular.

Savaş sonrası Paris Barış Konferansı'nda İtalya bir hayal kırıklığını da İzmir'in Yunanistan'a verilmesi meselesinde yaşadı. İtalyan basını, İzmir konusunda kendilerine savaş sırasında vaat edilen bu toprakların Yunanistan'a verilmesine karşı herhangi bir tepki göstermediler. İtalyan basınında, Anadolu topraklarının İtalyanlar için yerleşim bölgesi olarak kullanılması fikri önceleri kendine yer bulmuş olsa da daha sonraları İzmir'e karşılık Yunanistan'dan daha fazla şeyler talep edilmesi gerektiği fikri öne çıkmıştır. 15 Mayıs 1919'da Yunanistan'ın İzmir'i işgalinin İtalyan basınında yer alması üzerine basında sansür uygulanmıştır. İtalyan basını -özellikle hükümete yakın olan gazeteler- İzmir'in işgalini müttefiklerin basit bir güvenlik önlemi olarak işgal ettikleri tezini savunmuşlardır. Hükümete karşı olan gazeteler ile Avanti ve La Stampa gazetelerinin somut ve reel değerlendirmelerine rağmen, hükümete yakın olan gazetelerin, hükümete karşı olanlara karşı başlattığı baskı sonucunda muhalif gazetelerde olayla ilgili haberler azalmıştır. Avanti gazetesi, İtalyan hükümetinin yumuşak bir politika ile Türkleri etkisi altına alma girişiminin başarısız olacağını daha Antalya'nın işgal edildiği dönemde yazmıştır. Nitekim İtalyanların Türklere karşı pasif işgalci şeklindeki tavrı, Milli Mücadele başladıktan sonra da aynen devam etmiş ve İtalyanlar II. İnönü zaferi sonrası Anadolu'yu terk etme kararı almışlardır. Sosyalistlerin yayın organı olan Avanti, karikatürist Scalarini aracılığıyla, İtalya'nın savaş sonu emperyalist kazanımlarının azlığını eleştirmiş, bu eleştirilerinde haklı olduğu San Remo konferansı sonucunda da görülmüş ve bu sonucu İtalya, Sevr'de onaylamıştır.

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler

ARMAOĞLU, Fahir (1983). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

BEST, Antony&SCHULZE Kirsten E.& MAİOLO Joseph A.& HANHİMAKİ Jussi M. (2012). *20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi*, (çev. Taciser Ulaş BELGE), Ankara: Siyasal Kitapevi.

ÇELİKÇİ, Abdül Samet&KAKIŞIM, Can (2013) İtalyan Faşizmi ve Tarihsel Gelişimi, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*: 1, (2) 83-99.

GRASSİ, Fabio L. (2010)*İtalya ve Türk Sorunu 1919-1923 Kamuoyu ve Dış Politika*, (çev. Nevin ÖZKAN&Durdu KUNDAKÇI), İstanbul: Y.K.Y.

İNSEL, Ahmet, "İrredantizm Üzerine", *Cumhuriyet*, 04 Ekim 2016.

JAESCHKE, Gotthard(2001).*Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri*, (çev. Cemal Köprülü), Ankara: Cumhuriyet Yayınları.

LUNZER, Renate (2018)Italianirredentism (1880-1915),Unredeemed, irredentistandunredeemedirredentist, *ZibaldoneEstudiosItalianos*,IV(1),14-25.

NEILSON, Keith& Ed.Gordon MARTEL (2007).*A Companion to International History1900-2001*, Australia.

RENOUVİN, Pierre (1969).*Birinci Dünya Savaşı Tarihi 1 (1914-1918)*, (çev. Adnan Cemgil),Altın Kitaplar Yayınevi.

THOMPSON, Charlest T. (1920).*ThePace Conference DaybyDay*, New York: Brentano's Publisher.

TURAN, Şerafettin, "Rodos ve Oniki Adanın Türk Hâkimiyetinden Çıkışı", *Bellekten*,29,Ankara:TTK Yayınları,77-119.

Gazeteler

Avanti (1919-1920).

La Stampa (1919-1920).

Corriedella Sera (1919-1920).

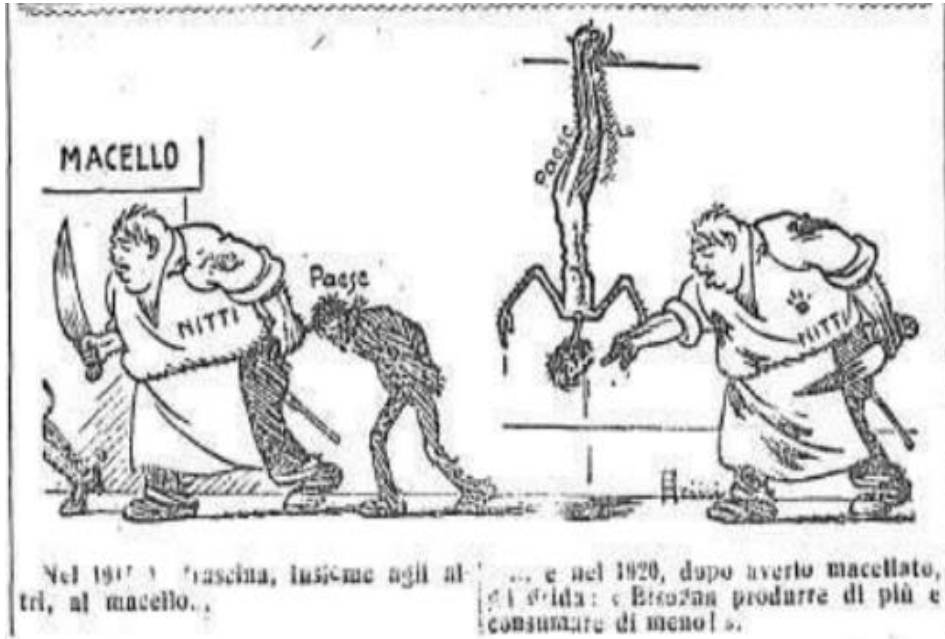
İtalyan Diplomatik Belgeleri (DocumentiDiplomaticiItaliani)

DDI, *QuintaSerie*,vol.III.

DDI, *QuintaSerie*, vol.VII.

DDI, *SestaSerie*, vol.I.

EKLER: 1. Scalarini tarafından çizilmiş San Remo Konferansı öncesi Nitti'nin politikalarını eleştiren karikatür.

2. Scalarini tarafından çizilen Sevr Antlaşmasında İtalya ile ilgili karikatür.

